

ЖИДО, АЛЛЕМА СИ ЛИТЕРАТУРА.

Nr. 37.

MERCURIU, 16. SEPTEMBRIE

1853.

ЕПІСТОЛЬ КЪТРЪ РЕДАКТОРЪЛЪ. *)

Аміче! Dn. графъ Іосіфъ Кемені въпосквѣтълъ ердігъ алъ Трансільваніе ші тембръ алъ академіе австріаче аввсе дні іерна апвзі 1847. рара въпътате de a ne da воіь ка, дні вогата са колеп-дівне de доквімінте історіче прівітore ла історія патрієї постре Трансільваніе, съ не декопіемъ тóте доквімінтеле вълесе съв ръбріка „Valachi,” пентръ ка ашea стѣдіндъ історія патріеї, съ не компле-тъмъ не кътъ се поце історія падівнї постре ка-реа есте дніврестатъ de атътета лаквне ші въмъ амъ зіче оасе, не каре віéца de 60—70 апі а впоръ върваці ка Самбілъ Мікэлъ (Mălin), Петръ Маюръ ші Георгіе Шінкаі па фостъ de ажвсів ка съ ле дніплъ, токта de ар. фі ші апвкатъ аші тіпърі тóте фріпітеле остеңелоръ къте ажвсів днічес-пъндъ дела въбліотека Ватіканъ din Roma, пъль-ла въбліотечеле din Biena, Бъда, Алба-Кароліна ш. а. ш. а. Нептъндътъ тішка еш din Брашовъ ка съ тергъ ла лъвдатъ Dn. гр. Кемені, — амі-вълъ тевъ ші алъ D. Тале Стефанъ Молдованъ, протопопълъ ші вікарівълъ de ажвтъ алъ Хацегвълъ афлъндъсе не атвичі ла стадівnea са, ла Фірешъ дні вецилътатеа ачелві върватъ de о есчелінте ер-дівінне, пъші прецетъ а лга асвръші остеңеле de a декопіе, а пше ші не вълъ клерікъ вължанъ ка съ декопіеze аколо не локъ дні каселе Длъзі графъ престе о свтъ коле de доквімінте історіче. Днітръ ачелаш Dn. Ст. Молдованъ апвкасе ам'ї тріміте бб кóле, еаръ рествълъ не кътъ афлай дні зртъ, дні адманзасе Длъзі капопікъ ші профе-соръ Тімотеїв Žilapri ла Блажъ, пентръ ка маи дескрипіндъсе одатъ съ се пъстреге ші ла D. Са о-копій; чі деспре ачестеа ам дніделесъ къ шіар фі

афлатъ тюрштътвълъ лоръ дні Търнава маре, unde фессеръ арвнате къ тóть вівліотека чеа фртмось ші сквіппъ а Длъзі Капопікъ дні Іан. а. 1849 de кътъ інсвріпенії Литр'ачееса дні каселе Длъзі графъ днікъ се пътрасе вълъ вандалістъ зржтъ de кътъ вълъ сътені непрічепвді ші дніфбріаді, къ-рордъ ле інтрасе дні капъ, къ дні томвріле челе-тарі din вівліотечеле графілоръ Іосіфъ ші Сте-Фанъ Кемені ар фі зъкъндъ асквісь ювъціа“ Лит-тріпіать ші лейтъ дні форма ші ві фіссомоміа че аввсе дні віéцъ. Декъ тапвскріселе челе пътъросе ші апвте томвріле къ доквімінте але Длъзі гр. Іос. Кемені аш скъпітъ сеё пз, de фрія революціонії, п'ам маи потвтъ афла де сігвръ; чеа че штів есте пътма атъта, къ комітетълъ ротънескъ din Сівіїв днідатъ дніпъ прійтіреа штіреї деспре depedapea вівліотечелоръ ачелоръ дої върваці ердінді а ші трімісъ пе ачелаш протопопъ Ст. Молдованъ, къ ачеха стржпсъ днісърчінare, ка опріндъ съв чеа маи греа педепсъ орі че depedape, съ гръвбескъ а режіптріді пе кътъ с'ар пътвеа тóть пръдъчвпеа, адікъ а readvna тóте пърціве вівліотечелоръ ші але реашеза днітръ але лоръ днікъпері, чеа че се ші днідепліні къ тóть пътіпчоса пътъвалітате, еар деспре ресвлітатъ се репортъ ла комітетъ. Литре ачеле десастрвръ ші агопій дніфрікошате але дереї постре ші de маi пайнте грэй черккате п'ам пътътъ скъпа пічі еш de о тоталь пръдъчвпе а касеї ші а фаміліе теле. Къ тóте ачестеа проведінца трі-міссе піште бтепі, карій din мікамі авре (че днісъ пентръ фаміліа теа ера тотъ, ера чеа че свтъ тіліонеле пентръ реції върселоръ) дні скъпаръ вівліотека, пз днісъ ші скрісоріле ші тапвскріп-теле, каре парте фессеръ апвкате de інсвріпенії, парте се dedepъ фоквлъ de кътъ о фемеie че пз тіа чіті ротънесите ші лътіпеметe: Чі іатъ тотвз ачеле бб кóле de доквімінте історіче деспре каре те днітревъ, дні скъпаръ маи тóте пеатінсе

*) Ачестъ епістооль пріватъ не лътъ воіе а о пазліка. Р.

Адікъ, ла mine аѣ рѣтасѣ пѣстрате копіїле доктірелорѣ історіче аднате de гр. Іос. Кемені съв рѣвріка „Valachi“ Жнчепъндѣ дела a. 1181 пѣпъ ла 1576.

Челорѣ карій с'аѣ окнпатѣ кв ствдівлѣ історіеї Транссілане, нѣ леа скъпатѣ пічдекѣмѣ din ведере, квткъ фіндѣ ачеса скрісъ пѣпъ акнптѣ таѣ totѣ de квтрѣ вѣрвадї кондшп de спіртвлѣ партітѣ ші таѣ вѣртосѣ de спіртвлѣ креї паціонале ші реленіосе, орѣ квндѣ фірвлѣ пѣрпділпі історіче аѣ чеरтѣ а се ворѣ ші деспре пацібна ротъпескъ, ачеста с'а Жнчепъплатѣ с'еѣ пічдекѣмѣ, с'еѣ пѣтатѣ пріп трекътѣ ші ка de сіль, с'еѣ кв о врѣ ші Жнчвершнpare Жнчевъкъратѣ; не тотѣ Жнчепъплареа дисъ впѣ фортѣ таре пѣтърѣ de докнпіте історіче din къте прівіа ла ротъпі с'аѣ дельтвратѣ, с'еѣ фъкѣтѣ вітатѣ, ба с'аѣ пімічтѣ кв тотвлѣ. А требѣтѣ ка проведінца съ dea ачестей патрї Жнчтрекѣтвлѣ с'еѣ атѣтѣ de амарѣ кічвітѣ впѣ вѣрватѣ квтѣ есте гр. Іос. Кемені, каре копнпсѣ фіндѣ, къ історіа Транссіланіеї нѣ се пітє скріе дрептѣ ші пеппртініторѣ фърь ротъпі, фърь аї концидера ші не ачештіа, але асемна mi лорѣ Жнч історіѣ локвлѣ че лі се кввіне ка коплакгіторї, коплакрѣторї ші конспіріторї Жнчтре de алтѣ датѣрѣ ші докнпіте аднате ші квзесе пептрѣ Жнчвдіреа історіеї Транссілане а квзесѣ ла впѣ локвѣ ші тітѣ доктірелорѣ сале історіче кврорѣ Жнч дедікъ відѣа, не льпгъ томѣрѣ Жнчтре de алтѣ датѣрѣ ші докнпіте аднате ші квзесе пептрѣ Жнчвдіреа історіеї Транссілане а квзесѣ ла впѣ локвѣ Жнч ші тітѣ доктірелорѣ історіче прівітіре ла ротъпі, Транссіланіеї не къте а пѣтѣтѣ впѣ тѣна, ле а ашезатѣ Жнч опдіне хронолоїкъ, Жнч кѣтѣ впѣ скріторѣ алѣ історіеї патріотіче (квндѣ се ва таѣ скъла ші ачела вре odатѣ nostris ex ossibus) съ ле пітѣ лва кв Жнчтре ші апліка ла локвлѣ лорѣ.

Ера о епохѣ не кареа нѣ о воїв віта Жнч тотѣ відѣа mea, квндѣ ші вѣрвадї поштрї чеї ерпдідї Жнч пѣтре лва tіmп de ace окнпа кв історіа патріеї ші а пацібнї постре. Ачеса епохѣ а фостѣ фортѣ сквртѣ: дела 1842—1848; ea Жнч а продвѣ фрѣтѣ преа фрѣтѣ. Че пѣкатѣ къ матврітатеа лорѣ фѣ Жнчтре доктірелорѣ пѣтѣтѣ zіche таѣ кв то- твлѣ (?); пептрѣ къ чіне штіе déкъ а таѣ рѣтасѣ впѣ сінгврѣ вѣрватѣ, алѣ кврѣ скфлетѣ съ фіе зшоратѣ de долівлѣ апі.орѣ 1848—1850 пѣпъ ла

атѣтѣ, ка с'еї таѣ віе апї dedіka рествлѣ брелорѣ сале челорѣ атѣржтѣ ла впѣ ствдії, брекаре се- ріосѣ. Чи оре totѣ ашea съ тѣргъ ачеста? Пѣпъ ла асеменеа тѣсврѣ съ фітѣ пої Жнчрѣпчідї ші Жнчрѣпчідї de дѣреріле трекѣтвлї? Нѣ Domпilорѣ нѣ, впѣ десквраців ка ачеста нѣ neap фаче піч о онорѣ, впѣ квтѣ Жнчевшї zіci. Haec studia literarum adolescentiam alunt senectutem oblectant etc. — Престе ачеста пої фърь історіѣ totѣ атѣ фі пер- дѣдї, ашea орї апіа. Дечі съ пе сквтвртъ da de аморціле ачесга; съ лъсътѣ кавселе опесте с'еѣ афѣрісіте касътї кавте de дрѣтвлѣ лорѣ, пої съ пе таѣ ведемѣ de ствдїї; съ нѣ таї Жнчindemѣ ферїи. Аѣ нѣ ведемѣ пої квтѣ гѣверпівлѣ пострѣ акнптѣ дісгвстатѣ de атѣта овсквртісмѣ, пѣптомѣ Жнчтродвѣ престе totѣ о сістемѣ таї солідѣ ші таї тѣпосѣ пріп шкблеле палте, чи тогодать Жнчкврѣпазѣ Жнч тотѣ модвлѣ не академіа штіп- целорѣ din Biena, а къреї тетврї сѣптѣ din чеї таї вѣзгдї вѣрвадї аї тонархіеї.

Штій преа віне Amіche, къ еї deокамдатѣ тѣ афлѣ деппртатѣ din квтпвлѣ літерарів ші алергѣ пе впѣ алтѣ квтпѣ еарѣтѣ пѣдіпѣ черкатѣ de ротъпѣ; totѣш m'ар дѣреа скфлетвлѣ déкъ квтпвлѣ пострѣ літерарів ші штіпдіфікѣ ар таї рѣтъпеа ші Жнч віторѣ пѣрпсітѣ de квтрѣ літерацї ші Жнчделенітѣ ка дела 1848 Жнчбоче кв есчепціїпі рапе ка фепоменеле. Оаре квтѣ атѣ фаче пої, ка тѣ- кар ствдівлѣ історіеї съ рѣпвїе Жнчкѣтва? Съ се контине тѣкар Жнчептврїле фъкѣтѣ пайтѣ de революціїne*)? Атѣ ажвпсѣ de ржсвѣ скрѣпі- лорѣ din кавса indiferentismu че domпеште Жнчтре аї поштрї карї се юнѣ de школа таї веке. Déкъ аксіома школастічілорѣ tantum scimus quantum memoria tenemus есте аdevѣрать, апої требїе съ рѣтъпѣ аdevѣрѣ ші ачела, къ патріа пѣтатѣ не атѣтѣ есте а пострѣ, пе кѣтѣ не штімѣ фолосі de тѣмештиле еї вѣпѣтъцї Жнч пресінте.

Еѣ вѣзгдї къ din алтѣ пѣрпї deокамдатѣ нѣ се фаче вревпѣ рѣжчепвтѣ, тѣ сокотїкъ къ ар фі віне квтѣ zіci, съ се дескідѣ врео d'оу колбене але Фоіеї пептрѣ пївлікареа докнпітелорѣ. хрісбовелорѣ ші але впорѣ дісертъчнї квратѣ історіче din векіте, прекнптѣ се Жнчтшила ачеста ші таї пайтѣ. Штій

*) Се Жнчептврї а пївліка Жнч denocitorівлѣ пострѣ, Жнч Фобіе ла докнпіте історіче de каре таї аветѣ ла тѣпъ, ші сперѣтѣ къ DDnї історічї нѣ ле ворѣ лъса пефолосіте, Жнч Жнчтре сквртѣ паці- веї. Perge ut facis viamque sterne. — R.

къ Магазинълъ историкъ алъ Дачиевъ есплоатътъ ші жп Фойъ; жисъ дѣ атвичъ съ маѣ тримісъ де кътъ врезнъ ерзітъ де алъ поштрій доквмінте исторічесъ*)?

Дечій дѣкъ афлі къ кале ка съ реаръмъ не агрвлъ исторіеи, жп стъ жп діспозиціоне totъ та-пскріптивълъ доквмінтелоръ Кеменіане. Аїчі жисъ вине еаръш жптревъчнна, жп че літвъ съ се пъвліче ачелаш, къчі тоте свит лътіешти. Ка съ ле традиція еж, пзді почв проміте пічідеквтъ, къчі преа свит оквпатъ ші дістрасъ къ алтеле; D. Та асеменеа. Фрателе Г. Монтенъ асеменеа. — Еж атв сокотітъ, къ доквмінте de патвра ачестора пъмаї атвичъ жші аж а лоръ валоре деплінъ къндъ се чітескъ жп літва лоръ оріципаль; престе ачеста ачелаш пічі преа інтересезъ пе партеа півліквілъ алергътобре діпъ поштъдъ ка діпъ філтвръ, еаръ деснре чеј карій се інтересезъ de історія патріе, кареа din стръвкімъ ші пъпъ кътъ алълъ 1840 маї тотъ есте лътіескъ, пе се піоте пресвінне къ п'ар квопіште літва латінъ. Дечі еж свит de пърере, къ доквмінтеле съ се пъвліче вівлъ кътє зівлълъ жп літва латінъ; жисъ фіекаре съ порте жп фропте ші кътє о сіполесъ сквртъ рошніескъ,

еаръ потеле че с'ар чере жпкъ съ фіе пъмаї ро-твешти.

Деквтва те жпвоіемті къ ачестъ планъ*) ші методъ, жпштіїпдезътъ ка съді трімітъ тапа-скріслъ. — Алъ D. Тале шчл.

Зърпешти, 13./1. Септ. 1853.

Георгіе.

МОВІЛА ЛІЙ БЯРЧЕЛ.

Жптр'о zi de сербътоаре
Ресіріа впъ тъндрѣ соаре
Каре літвеа 'пвеселіа
Ші къ аэр о 'пвъліа.
Клонотеле ресвна . .
Тврпбріе кльтіна ,
Артъсарі спутега ,
Фржнеле ші ле ташка.
Стеатвріе се 'пълца
Ші de-одать се 'пкіна ,
Къ de-одать се івіа ,
Ка алт соаре стрелвчча
Domnul Штефан чел вестіт
Domnul чел піврзіт
Каре івте 'пкълека
Ші къ твлт алай плека
Din ограда кврдій лії
Ла вісерікъ 'п Васлвій.
Кънд, апропе de жптраре ,
С'авзіа жп деппартаре
Глас de от че стріга таре :
Хъс, хо, да, хо, Бозреан ,
Траце вразда пе тъппан."
Штефан Водъ 'л азвія ,
Не лок калв жті опреа ,
Чіпчі Папцжрі жші алеңеа
Ші din гвръ-аша гръя ;
„Азвіт'адї, азвіт
Глас de рошнъ пекъжіт ?
Жптр'о кіліш съл гъсінді
Ші къ ел аїчі съ фіш ! . .
Чіпчі Папцірі квръпд порпеа ,
Не Васлвій жп свс терпдеа
Ші зъріа жптр'о товілъ
Ди рошнъ арънд жп сілъ
Ші товіла връздвигд
Ші din гвръ кізінд :

*) **Ла жпвоіаль маї адавщемтъ ші впъ „Fac possis, ut dicis.**
P.

„Хъс, хо, да, хо, Бозреан,
Траце вразда не тъпшан.“
Панджарій дескълека,
Не ротъп юл ферека,
Ла Васлов юл адъчека
Ші ла Domnă тіл дечеа:
— „Мъл ротъпе, съ п'ай teamъ;
Сионе поъ каш те каш?
— Teamъ п'ам къ скит ротън!
Teamъ п'ам къ 'ті ешти стъпън,
Къ тв ешти Штефан чел маре
Каре 'н ляте сеатъп п'аре,
Ші еш свит шоиман Бэрчел
Пішор де воінічел.“
— Съ тръенгти дакъ п'ай teamъ!“
Дъ-не поъ вазъ сашъ:
„Каш де те-аі пъкътвіт
Съ те-апчі de пътгъріт
Токта 'н зі de сервътоаре,
— Doamne! пан шъна ла пепт
„Ші тъ цівр съ'ді сион кв дрент
Нъп а 'н ажъоне пътгар
Авеам фалпік хартасар
Ші о гоагъ нестрзжітъ
Кв кіроане цінтвітъ
Каре, кънд о ляпъртеам,
Ніп даштапі проашкъ фъчеам,
Къте опт пе лок твртеам!
Алелей! пе кънд ерам
Ом дутрег de тъ ляптам
Мълді даштапі ам маі стрікат!
Мълте капете-ам сфермат
De Тътарі ші de Літфелі
Ші de фалпічі Бигзрені.
Еар юл лок ла Ръзвоені,
Міаѣ къзэт геоага din тъпъ
Съвг о савіе пътжънъ;
Dap п'аѣ къзэт пътмаі ea,
Ші аѣ къзэт ші тъна mea
Кв пътжън-алътгреа!“
„De-атвпчі п'ам че съ тъ фак
К'ам ръмас вп віет сърак.
Н'ам пічі кає, п'ам пічі пътг,
Нічі цівпкані ка съї юлізг!“
Дюзъдар т'ам tot рзгат
Ла богадії тоді din сат

Съ'ті dee пътгл вп чеас,
Съ'ті арѣ ші еш лок de-вп пас!
Шесе зіле ітт рзгат
Нічі къ'п сашъ т'аѣ бъгат!
Атвпчі, Doamne, тв'пторсъі,
Ла фрате-твіт тв дасъі,
Пътгвпорял юл лягъі
Ші de лякрв т'апкъі,
Къ съраквл п'аре соаре,
Нічі зіле de сервътоаре,
Чі tot зіле лякрътоаре!“
Domnă Штефан л'аскълата
Ш' апоі асфел кввжпта:
„Мы Бэрчеле, драгвл тв,
Еать че хотъръск еш:
Іеді вп пътг кв шесе вої,
Съ терцій богат de ла-пої.
Іеді товіла резешіе
Ка с'о аї de пътгъріе;
Dap юл вжрфбі съ тв-ашеzi
Ка стрежар съ прівірезі,
Ші Тътарі de-ї ведеа
К'аѣ ляпрат юл цара mea,
Тв съ стріці кът чеї пътва:
Саї, Штефане, ла хотаръ
К'аѣ ляпрат савіе 'н царъ!
К' атвпчі еш тв-оіз азzi
Ка вп зтві т'оіз ренеzi,
Ші пічі зртъ-а ренъпеа
De Тътар юл цара mea!“

B. A.

МОАРТЕА III ФЛОАРЕА.

Моартеа ворвіа кв флоареа:
— Че фачі тв пътпсоаре
А dimineazі, флоаре?
Флоареа ръспвпсе тордій:
— Dap тв че фачі кв тордій
Че де кънд лятеа тоаре,
О, тоарте 'нгрозітоаре!
Кв а зиорілор пътпсоаре
Еш фак профѣт ші тіере.
— О, флоаре пътпгътоаре!
Еш фак юл чер съ своаре
Tot отвл каре піере.

C. B.